

ZAŁOŻENIA METODYCZNE

WIELKIEJ KSIĘGI RYTMIKI

Spójna droga edukacji muzycznej
dziecka od trzeciego do
szóstego roku życia

Marian Kania
pedagog, muzyk i choreograf

WPROWADZENIE

Wielka Księga Rytmiki jest systemem edukacji muzycznej przeznaczonym do pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym.

Jej podstawowym założeniem jest prowadzenie dziecka od pierwszych, prostych reakcji na dźwięk do coraz bardziej świadomego, samodzielnego i twórczego odpowiadania na muzykę.

System nie jest przypadkowym zbiorem piosenek, ćwiczeń i zabaw. Poszczególne materiały zostały uporządkowane w taki sposób, aby kolejne doświadczenia rozwijały umiejętności zdobyte wcześniej i przygotowywały dziecko do

następnego etapu.

Każde ćwiczenie powinno mieć określony cel. Nauczycielka powinna wiedzieć:

- co robi,
- dlaczego wybiera właśnie to ćwiczenie,
- jaką umiejętność rozwija dziecko,
- do jakiego kolejnego zadania przygotowuje je dane doświadczenie.

Nie chodzi o zrealizowanie jak największej liczby materiałów. Najważniejsza jest ciągłość procesu oraz rzeczywisty rozwój umiejętności dziecka.

SPIS TREŚCI

1. Muzyka jako język informacji
2. Droga rozwoju od trzeciego do szóstego roku życia
3. Dwa główne etapy pracy
4. Orientacja w przestrzeni
5. Pięć ogniw jednostki lekcyjnej
6. Elastyczna organizacja pracy
7. Piosenka jako podstawa różnorodnych działań
8. Rytm i schematy rytmiczne
9. Metrum, tempo, dynamika i barwa dźwięku
10. Zagadki muzyczne
11. Droga do improwizacji
12. Rola materiałów wideo
13. Rola nagrań audio
14. Rola nauczycielki
15. Powtarzanie i utrwalanie

- 16. Indywidualne różnice pomiędzy dziećmi
- 17. Obserwacja postępów dziecka
- 18. Ocena skuteczności systemu
- 19. Inspiracje pedagogiczne
- 20. Powstanie i weryfikacja systemu
- 21. Najważniejsza zasada

1. MUZYKA JAKO JĘZYK INFORMACJI

W tradycyjnie prowadzonych zabawach ruchowych muzyka bywa jedynie tłem, natomiast wszystkie polecenia przekazuje nauczycielka.

W Wielkiej Księdze Rytmiki muzyka stopniowo przejmuje rolę źródła informacji.

Dziecko uczy się rozpoznawać, że zmiana zachodząca w muzyce może oznaczać konieczność:

- rozpoczęcia lub zakończenia ruchu,
- zatrzymania się,
- zmiany kierunku,
- zmiany sposobu poruszania się,
- przyspieszenia lub zwolnienia,

- wykonania określonego gestu,
- użycia instrumentu,
- przejścia do kolejnego etapu zabawy,
- samodzielnego podjęcia decyzji.

Sygnały słowne nauczycielki są potrzebne szczególnie na początkowym etapie wprowadzania zadania. W miarę zdobywania doświadczenia powinny być jednak ograniczane, aby dziecko mogło coraz samodzielniej odczytywać informacje zawarte w muzyce.

Ostatecznym celem nie jest wyłącznie poprawne wykonanie zabawy. Celem jest rozwinięcie umiejętności słuchania, rozumienia i świadomego odpowiadania na muzykę.

2. DROGA ROZWOJU OD TRZECIEGO DO SZÓSTEGO ROKU ŻYCIA

Rozwój muzyczny dziecka jest procesem długotrwałym. Nie odbywa się podczas jednych zajęć ani przez realizację pojedynczej piosenki. Wymaga powtarzania, utrwalania, stopniowego zwiększania trudności oraz łączenia nowych doświadczeń z umiejętnościami zdobytymi wcześniej.

Droga rozpoczyna się od najprostszych działań:

- słuchania muzyki,
- reagowania na sygnał dźwiękowy,
- zatrzymywania się,

- ruszania na określony sygnał,
- poruszania się w wyznaczonym kierunku,
- rozpoznawania zmian tempa i dynamiki.

Następnie dziecko uczy się:

- synchronizować ruch z muzyką,
- rozpoznawać charakter utworu,
- realizować proste wartości rytmiczne,
- dostrzegać metrum,
- rozpoznawać budowę piosenki,
- realizować schematy rytmiczne,
- odpowiadać na muzykę gestem, ruchem, głosem lub grą na instrumencie,
- rozwiązywać zagadki muzyczne,
- współpracować z grupą,

- podejmować samodzielne działania,
- improwizować.

Każda z tych umiejętności wymaga wcześniejszego przygotowania. Nie należy oczekiwać od dziecka realizacji zadania, do którego nie otrzymało odpowiednich doświadczeń ruchowych, słuchowych i rytmicznych.

3. DWA GŁÓWNE ETAPY PRACY

Materiały zostały uporządkowane w dwóch głównych obszarach odpowiadających możliwościom rozwojowym dzieci.

DZIECI MŁODSZE - 3-4 LATA

Na pierwszym etapie najważniejsze jest stworzenie podstaw. Dzieci uczą się:

- uważnie słuchać muzyki,
- reagować na proste sygnały dźwiękowe,
- poruszać się w określonym kierunku,
- zatrzymywać ruch,
- rozpoznawać tempo i dynamikę,
- łączyć ruch z rytmem,
- naśladować proste gesty i sposoby poruszania się,
- współdziałać z innymi dziećmi,
- stopniowo uniezależniać reakcję od słownego polecenia.

Zadania powinny być krótkie, czytelne i dostosowane do

możliwości koncentracji najmłodszych dzieci. Dziecko potrzebuje wielokrotnego kontaktu z tym samym rodzajem doświadczenia, zanim będzie mogło wykonać zadanie samodzielnie.

DZIECI STARSZE - 5-6 LAT

Na drugim etapie dzieci wykorzystują wcześniej zdobyte umiejętności podczas bardziej złożonych działań. Uczą się między innymi:

- świadomie odpowiadać na zmiany zachodzące w muzyce,
- realizować coraz bardziej rozbudowane schematy rytmiczne,
- rozpoznawać metrum i budowę utworu,

- łączyć słuchanie, ruch, śpiew i grę na instrumentach,
- rozwiązywać zagadki muzyczne,
- zapamiętywać dłuższe sekwencje,
- współpracować w parach i większych zespołach,
- samodzielnie podejmować decyzje,
- podejmować próby improwizacji słownej, ruchowej, melodycznej i instrumentalnej.

Podział na dwa etapy nie oznacza, że wszystkie dzieci rozwijają się w identycznym tempie. Nauczycielka dobiera materiał zgodnie z rzeczywistymi możliwościami grupy.

4. ORIENTACJA W PRZESTRZENI

Orientacja w przestrzeni jest jednym z podstawowych obszarów rozwijanych podczas całego okresu edukacji przedszkolnej.

Dziecko stopniowo uczy się:

- poruszać w przód i w tył,
- zmieniać kierunek ruchu,
- poruszać się po kole,
- tworzyć pary, szeregi i korowody,
- zachowywać odpowiednią odległość od innych dzieci,
- reagować na zmianę ustawienia grupy,
- planować własny ruch w odniesieniu do przestrzeni i pozostałych uczestników zabawy.

Umiejętności te są potrzebne nie tylko podczas zabaw tanecznych. Wpływają również na bezpieczeństwo, koordynację, samodzielność i zdolność współpracy z grupą.

Orientacja w przestrzeni nie jest jednorazowym tematem zajęć. Powinna być systematycznie rozwijana i powracać w kolejnych zadaniach o stopniowo zwiększanym poziomie trudności.

5. PIĘĆ OGNIW JEDNOSTKI LEKCYJNEJ

Pełna jednostka lekcyjna została zbudowana z pięciu współpracujących ze sobą ogniw:

1. rozgrzewki,

2. ćwiczeń i zabaw przygotowujących,
3. nauki piosenki,
4. zabawy tanecznej, animowanej lub twórczej,
5. zakończenia zajęć.

Poszczególne ogniwa nie są odrębnymi częściami połączonymi przypadkowo. Tworzą wspólną całość.

ROZGRZEWKA

Rozgrzewka przygotowuje dzieci do dalszej części zajęć. Pomaga nauczycielce:

- rozpoznać dyspozycję grupy,
- skupić uwagę dzieci,
- przygotować organizm do wysiłku,

- wprowadzić sposoby poruszania się potrzebne w dalszej części zajęć,
- przypomnieć wcześniej zdobyte umiejętności.

Elementy pojawiające się w rozgrzewce powinny pozostawać w związku z dalszym przebiegiem zajęć.

ĆWICZENIA I ZABAWY PRZYGOTOWUJĄCE

W tej części dzieci zdobywają doświadczenia potrzebne do wykonania zadania głównego.

Mogą to być ćwiczenia związane z:

- sygnałami dźwiękowymi,
- tempem,
- dynamiką,
- barwą dźwięku,
- rytmem,

- orientacją w przestrzeni,
- metrum,
- technikami ruchu,
- grą na instrumentach,
- rozpoznawaniem budowy utworu.

Ćwiczenie nie jest celem samym w sobie. Powinno przygotowywać dziecko do zastosowania rozwijanej umiejętności w piosence, zabawie tanecznej, zagadce muzycznej albo działaniu twórczym.

NAUKA PIOSENKI

Piosenka jest jednym z głównych obszarów aktywności muzycznej dziecka. Proces jej poznawania może obejmować:

- słuchanie,
- rozpoznawanie charakteru,

- poznawanie treści,
- powtarzanie wybranych fraz,
- zabawy rytmiczne z tekstem,
- realizowanie rytmu melodii ruchem lub na instrumentach,
- rozpoznawanie zwrotek i refrenu,
- śpiew z nagraniem wokalnym,
- samodzielny śpiew z akompaniamentem.

Celem nie jest wyłącznie zapamiętanie melodii i tekstu.

Piosenka staje się materiałem do rozwijania słuchu, rytmu, pamięci, koordynacji, orientacji w przestrzeni oraz aktywności twórczej.

ZABAWA TANECZNA, ANIMOWANA LUB TWÓRCZA

Czwarte ogniwo umożliwia wykorzystanie wcześniej zdobytych umiejętności w bardziej złożonym działaniu. Dzieci łączą:

- słuchanie,
- rytm,
- ruch,
- orientację w przestrzeni,
- pamięć,
- współpracę,
- samodzielne podejmowanie decyzji.

Wraz z rozwojem dzieci zabawy mogą przyjmować coraz bardziej rozbudowaną formę i prowadzić do działań twórczych oraz improwizacji.

ZAKOŃCZENIE ZAJĘĆ

Piąte ogniwo stanowi podziękowanie dzieciom za trud, wysiłek i zaangażowanie podczas zajęć.

Najczęściej przyjmuje formę ulubionej zabawy, którą dzieci mogą wybrać samodzielnie. Możliwość dokonania wyboru sprzyja rozwijaniu ich samodzielności i sprawczości, a jednocześnie pozwala zakończyć zajęcia w atmosferze radości i pozytywnych emocji.

6. ELASTYCZNA ORGANIZACJA PRACY

Pięć ogniw porządkuje jednostkę lekcyjną, ale nie oznacza, że wszystkie zajęcia muszą przebiegać identycznie.

System nie wymaga realizowania materiałów według sztywnego kalendarza ani w jednakowym tempie we wszystkich grupach.

Nauczycielka może dostosować:

- czas trwania zajęć,
- długość poszczególnych części,
- liczbę wykonywanych ćwiczeń,
- poziom trudności,
- częstotliwość powtórzeń,
- tempo wprowadzania nowych elementów

do wieku dzieci, możliwości grupy, częstotliwości spotkań, warunków organizacyjnych oraz dotychczasowych doświadczeń muzycznych dzieci.

W grupie trzylatków jednostka lekcyjna powinna być krótka i dynamiczna - zwykle nie powinna przekraczać około 20 minut. W starszych grupach czas i stopień złożoności zadań mogą być stopniowo zwiększane.

Nie należy przechodzić do kolejnego etapu tylko dlatego, że przewiduje to kalendarz. Nowe zadanie powinno pojawić się wtedy, gdy dzieci są na nie przygotowane.

7. PIOSENKA JAKO PODSTAWA RÓŻNORODNYCH DZIAŁAŃ

Piosenka może łączyć wiele obszarów edukacji muzycznej. Może służyć do:

- ćwiczeń słuchowych,
- realizowania rytmu melodii,
- rozpoznawania mocnych i słabych części taktu,
- rozpoznawania zwrotki i refrenu,
- rozwijania pamięci muzycznej,
- ćwiczenia poprawnego śpiewu,
- gry na instrumentach,
- zabaw ruchowych,
- inscenizacji,
- działań tanecznych,
- improwizacji.

Dzięki temu jedna piosenka może stać się podstawą wielu powiązanych ze sobą doświadczeń. Dziecko nie tylko ją zapamiętuje. Uczy się dostrzegać jej budowę, rytm, melodię oraz informacje, które mogą kierować ruchem i

działaniem.

8. RYTM I SCHEMATY RYTMICZNE

Rozwijanie poczucia rytmu rozpoczyna się od prostych działań:

- marszu,
- klaskania,
- tupania,
- uderzania w kolana,
- gry na instrumentach perkusyjnych,
- powtarzania krótkich sekwencji.

Z czasem dzieci poznają wartości rytmiczne i uczą się łączyć je w schematy. Schemat rytmiczny może być realizowany:

- ruchem,
- gestem,

- głosem,
- słowem,
- grą na instrumencie,
- w układzie tanecznym,
- podczas improwizacji.

Celem nie jest wyłącznie teoretyczne poznanie nazw wartości rytmicznych.

Najważniejsze jest ich praktyczne doświadczenie oraz świadome wykorzystanie w muzyce i ruchu.

9. METRUM, TEMPO, DYNAMIKA I BARWA DŹWIĘKU

Dziecko może stopniowo uczyć się rozpoznawać i wykorzystywać podstawowe elementy muzyki.

TEMPO

Zmiana tempa może wyznaczać szybkość ruchu, sygnalizować przejście do kolejnej części zabawy albo wymagać zmiany sposobu działania.

DYNAMIKA

Zmiany głośności pomagają rozwijać kontrolę ruchu, koncentrację i umiejętność dostosowania reakcji do charakteru muzyki.

METRUM

Dzieci zdobywają doświadczenia związane między innymi z metrum 2/4 i 3/4 oraz uczą się odczuwać regularny układ mocnych i słabych części taktu.

BARWA DŹWIĘKU

Rozpoznawanie głosów i instrumentów rozwija uważność słuchową oraz przygotowuje do rozwiązywania zagadek muzycznych.

REJESTR I WYSOKOŚĆ DŹWIĘKU

Dzieci uczą się rozpoznawać dźwięki wysokie i niskie oraz kierunek linii melodycznej.

PAUZA I CISZA

Cisza staje się ważną informacją. Może oznaczać zatrzymanie ruchu, oczekiwanie, zmianę zadania albo konieczność samodzielnej reakcji.

10. ZAGADKI MUZYCZNE

Zagadki muzyczne uczą świadomego i ukierunkowanego słuchania. Obejmują między innymi zagadnienia związane z:

- barwą dźwięku,
- dynamiką,
- tempem,
- głosami ludzkimi,
- instrumentami,
- wysokością dźwięku,
- kierunkiem linii melodycznej,
- charakterem muzyki.

Przed samodzielnym rozwiązaniem zagadki dziecko powinno poznać sposób wykonania zadania oraz potrzebne pojęcia. Proces może przebiegać w następującej

kolejności:

1. prezentacja przykładu,
2. wspólne rozpoznawanie,
3. nazywanie usłyszanej cechy,
4. samodzielne rozwiązanie zagadki,
5. uzasadnienie odpowiedzi ruchem, słowem albo wskazaniem właściwej planszy.

Zagadki uczą dziecko, że muzyka zawiera konkretne informacje, które można zauważyć, porównać i nazwać.

11. DROGA DO IMPROWIZACJI

Improwizacja nie powinna być zadaniem pozbawionym wcześniejszego przygotowania. Swobodna działalność twórcza opiera się na doświadczeniach zdobytych podczas wcześniejszych zajęć.

Dziecko najpierw:

- słucha,
- obserwuje,
- naśladuje,
- powtarza,
- zapamiętuje,
- rozpoznaje schemat,
- przekształca znany materiał,
- dokonuje wyboru,

- a następnie tworzy własną odpowiedź.

Improwizacja może mieć charakter:

- słowny,
- ruchowy,
- melodyczny,
- rytmiczny,
- instrumentalny.

Dziecko może tworzyć własny tekst, melodię, sposób poruszania się, akompaniament lub odpowiedź rytmiczną. Wcześniej zdobyte umiejętności nie ograniczają twórczości. Dają dziecku narzędzia, dzięki którym jego działanie staje się bardziej świadome.

12. ROLA MATERIAŁÓW WIDEO

Materiały wideo pełnią funkcję praktycznej demonstracji.

Pozwalają nauczycielce zobaczyć:

- sposób ustawienia dzieci,
- organizację przestrzeni,
- przebieg ćwiczenia,
- kolejne etapy zadania,
- rolę osoby prowadzącej,
- sposób wykorzystania pomocy i instrumentów,
- reakcje dzieci,
- możliwy efekt pracy.

Film nie ma narzucać jedyne­go dopuszczalnego sposobu prowadzenia zajęć. Stanowi przykład realizacji, który nauczycielka może dostosować do

warunków własnej grupy.

13. ROLA NAGRAŃ AUDIO

Nagrania audio zostały przygotowane do konkretnych ćwiczeń, piosenek, zabaw i zagadek. Ich budowa może zawierać:

- sygnały dźwiękowe,
- zmiany tempa,
- zmiany dynamiki,
- kontrastujące barwy,
- pauzy,
- fragmenty wokalne,
- akompaniamenty instrumentalne,
- sekwencje przeznaczone do powtarzania,

- informacje kierujące przebiegiem ruchu.

Dzięki temu nauczycielka nie musi samodzielnie grać na instrumencie ani tworzyć oprawy muzycznej.

Może skoncentrować się na obserwowaniu dzieci, organizacji grupy i wspieraniu ich działania.

14. ROLA NAUCZYCIELKI

Nauczycielka nie jest jedynie osobą uruchamiającą nagranie. Do jej najważniejszych zadań należą:

- wybór materiału odpowiedniego dla grupy,
- przygotowanie przestrzeni i pomocy,
- czytelne wprowadzenie zadania,
- obserwowanie dzieci,

- stopniowe ograniczanie słownych wypowiedzi,
- dostosowanie poziomu trudności,
- podejmowanie decyzji o powtórzeniu lub rozwinięciu zadania,
- tworzenie atmosfery bezpieczeństwa i swobody,
- zachęcanie dzieci do samodzielności i twórczego działania.

Nauczycielka zna swoją grupę najlepiej. System dostarcza jej kierunku i narzędzi, ale nie zastępuje jej obserwacji, doświadczenia i pedagogicznej decyzji.

15. POWTARZANIE I UTRWALANIE

Powtarzanie jest niezbędnym elementem uczenia się. Nie powinno jednak oznaczać mechanicznego wykonywania tego samego zadania w niezmienionej formie.

Znane ćwiczenie może być rozwijane poprzez:

- zmianę tempa,
- zmianę ustawienia dzieci,
- wprowadzenie instrumentów,
- ograniczenie odpowiedzi nauczycielki,
- dodanie nowego sygnału,
- połączenie z piosenką,
- wykorzystanie innego schematu rytmicznego,

- przekazanie dziecku roli dyrygenta lub osoby prowadzącej,
- wprowadzenie elementu improwizacji.

Dzięki temu dziecko utrwała umiejętność, a jednocześnie wykorzystuje ją w nowej sytuacji.

16. INDYWIDUALNE RÓŻNICE POMIĘDZY DZIEĆMI

Dzieci różnią się:

- doświadczeniem muzycznym,
- sprawnością ruchową,
- zdolnością koncentracji,
- tempem zapamiętywania,
- gotowością do publicznego działania,

- wrażliwością na określone brzmienia,
- sposobem reagowania na muzykę.

Różnice te nie powinny być traktowane jako przeszkoda.

Nauczycielka może:

- upraszczać zadanie,
- wydłużać czas potrzebny na jego opanowanie,
- powtarzać wybrane ćwiczenia,
- proponować różne role,
- łączyć dzieci w pary,
- pozwalać na obserwację przed aktywnym udziałem,
- stopniowo zwiększać poziom trudności.

Celem nie jest identyczne wykonanie zadania przez wszystkie dzieci w tym samym momencie.

Najważniejszy jest rozwój każdego dziecka w odniesieniu do jego wcześniejszych możliwości.

17. OBSERWACJA POSTĘPÓW DZIECKA

Efekty edukacji muzycznej można obserwować nie tylko podczas występu lub końcowej prezentacji. Warto zwracać uwagę na to, czy dziecko:

- skupia się na muzyce,
- rozpoznaje sygnał bez słownej podpowiedzi,
- reaguje we właściwym momencie,
- dostosowuje ruch do tempa i charakteru utworu,
- zapamiętuje sekwencję,

- rozpoznaje schemat rytmiczny,
- współpracuje z grupą,
- podejmuje samodzielne decyzje,
- wykorzystuje poznaną umiejętność w nowej sytuacji,
- inicjuje własne rozwiązania,
- podejmuje działania twórcze.

Szczególnie ważna jest stopniowa samodzielność dziecka. Jeżeli coraz rzadziej czeka ono na słowne polecenie i coraz częściej odpowiada bezpośrednio na muzykę, oznacza to, że zaczyna rozumieć jej język.

18. OCENA SKUTECZNOŚCI SYSTEMU

Rzetelna ocena systemu wymaga czasu i obserwacji jego działania w różnych grupach.

WŁĄCZYĆ DO PRÓBY KILKA NAUCZYCIELEK

Różne doświadczenia pozwolą zobaczyć, czy materiały są czytelne dla całego zespołu.

SPRAWDZIĆ SYSTEM W RÓŻNYCH GRUPACH

Dzieci młodsze i starsze pokażą inne możliwości wykorzystania programu.

PORÓWNAĆ PRZYGOTOWANIE ZAJĘĆ

Warto sprawdzić, czy uporządkowane zaplecze rzeczywiście oszczędza czas i daje nauczycielkom większą pewność.

OBSERWOWAĆ DZIECI

Ich skupienie, zaangażowanie i stopniowa samodzielność są najważniejszym źródłem informacji.

ZEBRAĆ GŁOSY ZESPOŁU

Następnie można wspólnie odpowiedzieć na pytanie:

**CZY TO JEST SYSTEM,
Z KTÓRYM CHCEMY
PRACOWAĆ PRZEZ
KOLEJNE LATA?**

19. INSPIRACJE PEDAGOGICZNE

Wielka Księga Rytmiki czerpie z tradycji pedagogiki muzycznej związanej między innymi z dorobkiem:

- Émile’a Jaques’a-Dalcroze’a,
- Carla Orffa,
- Zoltána Kodály’a.

System wykorzystuje znaczenie ruchu, rytmu, śpiewu, słuchania, gry na instrumentach oraz aktywności twórczej.

Nie jest jednak mechanicznym powtórzeniem jednej metody. Rozwija własną koncepcję, w której odpowiednio przygotowana muzyka staje się językiem informacji, a dziecko uczy się samodzielnie odczytywać zawarte w niej

komunikaty.

20. POWSTANIE I WERYFIKACJA SYSTEMU

Wielka Księga Rytmiki jest rezultatem 12 lat:

- prowadzenia zajęć,
- gromadzenia materiałów,
- komponowania i przygotowywania nagrań,
- obserwowania reakcji dzieci,
- sprawdzania kolejnych rozwiązań,
- poprawiania ćwiczeń,
- porządkowania materiału,
- poszukiwania skutecznych sposobów komunikowania się z dzieckiem poprzez muzykę.

Piosenki, ćwiczenia, zabawy i zagadki były wielokrotnie wykorzystywane podczas rzeczywistych zajęć z dziećmi.

Wiedza związana z systemem była również przekazywana nauczycielkom podczas szkoleń oraz zajęć prowadzonych w Krakowskim Instytucie Rozwoju Edukacji.

Wielka Księga Rytmiki została skonsultowana z dr hab. Anną Piotrowską, prof. Uniwersytetu Jagiellońskiego. W 2023 roku ukazała się drukiem.

21. NAJWAŻNIEJSZA ZASADA

Zabawa jest naturalną i potrzebną formą aktywności dziecka.

Nie każda zabawa przy muzyce tworzy jednak proces edukacji muzycznej.

O wartości zajęć decyduje nie tylko to, czy dzieci były aktywne i dobrze się bawiły, ale także to:

- czego się nauczyły,
- jaką umiejętność rozwinęły,
- czy potrafią wykorzystać ją samodzielnie,
- do jakiego następnego kroku zostały przygotowane.

**ZABAWA MOŻE
SKOŃCZYĆ SIĘ WRAZ Z
MUZYKĄ.**

**EDUKACJA POZOSTAWIA
UMIEJĘTNOŚĆ.**

PODSUMOWANIE

Wielka Księga Rytmiki
porządkuje edukację muzyczną
od trzeciego do szóstego roku
życia.

Łączy:

- jasno określone cele,
- stopniowanie trudności,
- pięć ogniw jednostki lekcyjnej,
- piosenki,
- ruch,
- rytm,
- zagadki muzyczne,
- improwizację,
- materiały wideo,
- nagrania audio,
- obserwację rozwoju dziecka,

- elastyczność pracy nauczycielki.

System nie ma prowadzić wszystkich nauczycielek identyczną drogą.

Ma pomóc każdej z nich świadomie wybrać właściwy kierunek, korzystać ze sprawdzonych narzędzi i prowadzić dzieci od prostych reakcji na dźwięk do samodzielnego, świadomego i twórczego odpowiadania na muzykę.

Marian Kania
pedagog, muzyk i choreograf
autor Wielkiej Księgi Rytmiki